

De liefde van een dichter

Ik weet dat niets mij toebehoort,
dan de gedachte...' (Goethe)

Die kille voorjaarsmiddag van 1827, drong licht door luiken het vertrek binnen, waar een bijna 78 jarige man op bed lag.

Na een nacht van hevige koorts, ontwaakte hij en fluisterde 'Charlotte' tegen de vrouw op de leunstoel naast hem. Meer dan anders viel het Charlotte op hoe diep zijn donkere ogen verzonken lagen, alsof hij oneindig moe was van dit leven. Ze wist dat dit niet waar was. Deze bejaarde dichter was opnieuw verliefd!

Sinds kort woedde een nieuwe brand in hem: Ulricke. Charlotte had het smeulen gezien in zijn mooie ogen, of hij zijn laatste levensdrift versneld aan het verspillen was. Aan Ulricke stuurde hij stapels gedichten; in haar zag hij de eeuwige jeugd. Dit negentienjarige leeghoofdje zag hem natuurlijk niet staan; ze begreep niet eens wat hij schreef. Haar hele familie rolde verontwaardigd over hem heen. 'De oude gek!' Hier was het laatste woord nog niet over gesproken. Charlotte glimlachte naar de zieke: 'Hoe voel je je Wolfgang?' Ik zal de luiken openen en de kachel wat hoger zetten. Ik zal een fles moezelwijn laten komen.

Moeizaam stond ze op. Ook zij voelde haar jaren; reuma kwelde haar heupen en handen. Maar ofschoon ze zeven jaar ouder was dan haar zieke vriend, was ze duidelijk fitter. Hij knikte haar glimlachend toe. Ze wist precies waarvan hij hield en wat hij ging doen.

Ze kenden elkaar al zo lang. Zwaar ademend kwam hij uit zijn bed. Het was zijn tijd om te schrijven.

Leunend tegen de stoel, deed hij omstandig zijn satijnen ochtendjas aan en wees haar helpende hand af. Daarna slofte hij naar de aangrenzende werkkamer. Charlotte kwam achter hem aan.

De werkkamer, met twee smalle ramen, was sober ingericht: een lessenaar, een kast met boeken en vier stoelen langs een tafel waarop pen en inkt als zwijgende dienaren op hem wachtten. Geen rustbank, geen bloemen of frisse kleuren.

Niets om bij weg te dromen. 'Het is of hij tot zijn laatste snik wil noteren,' dacht Charlotte, zijn eigen woorden in herinnering: 'Immer hoger moet ik stijgen, immer verder moet ik schouwen.'

Wolfgang was eindelijk gaan schrijven en leek haar aanwezigheid vergeten. Voorovergebogen bewoog hij zijn hand, terwijl zij belde voor de dienstbode.

Het verbaasde haar intussen dat de kleinzoon zijn zieke grootvader niet was komen opzoeken, vooral nu zijn eigen vader, Wolfgangs zoon, kort geleden overleden was.

Wolfgang was gek op 'Wolfchen', de enige die, als kleine jongen, van de strakke nette kamers van zijn grootvader, een chaos van speelgoed en modderlaarzen had mogen maken. Maar dat was voorbij, al lange tijd woonde hier een eenzame man in een groot eenzaam huis. Er moet toch iemand naar hem omzien, dacht Charlotte. Zo had ze maanden lang haar overleden man Friedrich verzorgd. Hij was een goede man geweest, maar bij hem had ze de verwantschap voor de kunst gemist. Steeds vaker had zij zich teruggetrokken om poëzie te schrijven, om haar gevoelens de vrije loop te laten en ondanks haar kinderen, had zij zich eenzaam gevoeld.

Tot Wolfgang in haar leven gekomen was. Haar huwelijksrouw maakte haar aanvankelijk wat afstandelijk, maar de dijken tussen hen braken spoedig door. Zij schaamde zich er al lang niet meer ook van hem te kunnen houden. Ook zij had ontdekt dat liefde meerdere gezichten heeft.

Zou Friedrich dit begrepen hebben? En Christiane, die in haar korte leven Wolfgang vijf kinderen geschonken had? Nee Christiane absoluut niet!

Zij had een evenwichtig huwelijksleven geëist, waarin kinderen konden gedijen en daarin moest Charlotte haar gelijk geven. Driemaal had Christiane aan een kindergroeve gestaan en even zo vaak had Charlotte haar getroost, maar haar nooit echt bereikt. Zelfs niet toen ze Christiane steunde in haar woede tegen Wolfgang, vanwege diens plotselinge affaire met de jonge, beeldschone Marianne.

Een affaire die ook Charlotte geraakt had, een feit dat Christiane niet was ontgaan.

Marianne, de muze die zijn Suleika werd. Ze was al lang uit zijn leven verdwenen en had andere mannen lief, maar in zijn gedachten bleef ze voortleven. Drie verschillende vrouwen waren zij geweest die, net als de dichter die hen tot inspiratie nodig had, leden aan zichzelf. Een tijdje was het stil op het zachte krassen van een pen na. Schreef hij een juridische of politieke verhandeling?

Het dienstmeisje maakte een knikje toen ze de geopende fles en twee glazen bracht.

Met onvaste hand schonk Charlotte de roemers vol, terwijl Wolfgang eindelijk opkeek. 'Luister,' zei hij 'en geef me je mening.'

Zij was weer zijn steun en toeverlaat!

Plechtig las hij: 'Onder d'oogen van mijn lieve naar de vingers, die de brieven schreven met het heetst verlangen.'

Met een schok realiseerde Charlotte zich dat zij zijn brieven kwijt was, die hij haar vroeger vanuit Italië geschreven had. Die brieven hadden haar getroost in haar verdriet om zijn vertrek en hadden haar geïnspireerd tot het schrijven van haar treurspel Dido.

Ze luisterde niet verder.

'Welke brieven bedoel je, Wolfgang? Aan wie zijn deze woorden gericht?'

Hij keek haar kinderlijk opgewekt aan toen hij zei: 'Aan Marianne natuurlijk.'

'Ach, die ja!' Ze zweeg snel.

Marianne was immers geen concurrente meer. Een dichter schrijft gewoonlijk over wie hij mist, niet over de vrouw die naast hem zit.

Marianne was fantasie geworden, evenals zijn korte vlam Friederike, zijn verloofde Lily, met wie hij de toekomst niet aangedurfd had en Charlotte Buf, die hem lomp had afgewezen, maar daarmee wel een hoofdrol verdiend had in zijn beroemde boek: *Die Leiden des jungen Werther*. Allemaal muzen, voor boek, gedicht of toneel. En allen schimmen uit het verleden.

Ze herinnerde zich een paar vluchtige jonge vrouwen, die hij in zijn naderende ouderdom, zijn dochters genoemd had. Tragisch zoals hij zich voor hen had uitgesloofd, maar daar was het wel bij gebleven.

En nu dus die onmogelijke liefde voor Ulricke, zijn laatste muze. Alleen zij, Charlotte von Stein, was realiteit gebleven. Zij zou voortleven in zijn mooiste liefdes- en natuurlyriek en hij in haar gedichten.

Het dienstmeisje kondigde aan 'dat een rijtuig voor mijnheer

gearriveerd was, om te gaan naar het huis van Ulricke's moeder. Beiden, Wolfgang die zich nerveus overeind trok en Charlotte begrepen dat er een ernstig gesprek moest worden gevoerd. Wolfgang, nog altijd in ochtendjas, deed een greep in zijn la en viste er zijn onafscheidelijke blauwe muts uit. Maar nu richtte Charlotte zich ineens zelfbewust tot het dienstmeisje: 'Mijnheer is ziek en kan dus niet reizen, stuur die koetsier onmiddellijk terug.'

Wolfgang zei niets, maar staarde naar Charlotte. Daarna zakte hij zuchtend terug in zijn stoel. Charlotte wist immers altijd wat het beste voor hem was!

Het meisje aarzelde even, maar vertrok.

Met moeite pakte Charlotte de nog trillende Wolfgang bij zijn arm en begeleidde hem de weg terug naar de leunstoel naast het bed. Daar legde ze een warme deken over zijn benen en vulde opnieuw zijn glas, aldoor pratend. 'Ontzie je een beetje Wolfgang, al dat gepraat over verliefdheid kan je zo aangrijpen.'

Hij lachte weer, zijn ogen keken weer helder als vanouds: 'Weet je Charlotte, alle vrouwen in mijn leven waren zilveren schalen, waarin ik gouden appels heb gelegd. In mijn stukken, heb ik hen mooier gemaakt dan zij eigenlijk waren. En daar gaat het mij om. Ik bemin de schoonheid van de liefde.' Haar gemoed liep vol. Daar zat hij, de aristocraat, zijn eens donker golvend haar stond in grijze pieken naar alle kanten. Nu dacht hij misschien aan de gloedvolle woorden van George Byron. Had hij deze jonge Adonis ook liefgehad? Bij Wolfgang leek niets onmogelijk. Hij had, na diens dood, langer om hem getreurd dan om zijn gestorven vriend Schiller. Haar ogen vulden zich met tranen toen hij weloverwogen zijn woorden koos:

'Maar lieve Charlotte, de diepe genegenheid en liefde in onze, voor eeuwig verbonden, levens, is het allerhoogste dat een mens ten deel kan vallen.'

Datzelfde jaar nog stierf Charlotte onverwacht. Gelukkig heeft ze niet meegemaakt dat het ruim viereneenhalf jaar later, Mariannes naam was, die het laatste over zijn stervende lippen kwam.

Die middag voelde Charlotte zich uitverkoren, compleet en heel erg gelukkig.

Ze hielp hem terug in zijn bed en twee haast tandenloze monden vonden elkaar in een lange kus.

(bron: Emil Ludwig, *Goethe*)